

Bioloogia

8. klassi ainekava

Selgrootute loomade tunnused ja eluprotsessid	koostöö
Selgrootute loomade üldiseloomustus ja võrdlus selgroogsetega.	
Selgroogsete rühmade peamised välistunnused, levik ning tähtsus looduses ja inimese elus. Käsnad. Ainuõõssed. Ussid. Limused. Lülijalgsete. Okasnahksed.	<i>klassiruumiväline õpe: selgrootud meie ümber loosuses</i>
Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Selgrootute loomarühmade iseloomulike välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. 2. Lülijalgsete loomade välistunnuste võrdlemine luubi või mikroskoobiga.	
Lülijalgsete (koorikloomade, ämblikulaadsete ja putukate) välisehituse võrdlus.	<i>klassiruumiväline õpe: praktiline tund Tallinna Reaalkooli liblikakogu baasil</i>
Tavalisemate putukarühmade ja limuste välistunnuste erinevused.	
Vabalt elavate ning parasiitse eluviisiga selgrootute loomade kohastumused hingamiseks ja toitumiseks. Selgrootute hingamine lõpuste, kopsude ja trahheedega.	
Selgrootute loomade erinevad toidu hankimise viisid ja organid.	

<p>Selgrootute paljunemine ja areng Usside, limuste ning lüliljalgsete liit- ja lahksugulisus. Peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel.</p>	
<p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine</p> <p>Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine keskkonna saastatuse hindamiseks selgrootute leviku alusel.</p>	
<p>Põhimõisted: trahhee, liitsilm, liitsilm, suised, kombits, tundel, liitsugulisus, täismoondega areng, vaegmoondega areng, vastne, parasitism, peremees, vaheperemees</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • võrdleb erinevate selgrootute loomade kohastumusi seoses elukeskkonnaga; • analüüsib erinevate selgrootute loomade osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; • seostab liikumisorganite ehitust selgrootute loomade eri rühmadele iseloomulike liikumisviiside ja elupaigaga; • analüüsib selgrootute loomade rühmade esindajate erinevate meelte arengutaseme seost elupaiga ja toitumisviisiga; • analüüsib lahk- ja liitsugulisuse eeliseid selgrootute loomade erinevatel rühmadel; • hindab otsese, täis- ja vaegmoondelise arengu eeliseid ning toob nende kohta näiteid; • selgitab parasiitse eluviisiga organismide arengu vältel peremeesorganismi, toiduobjekti ja/või elupaiga vahetamise olulisust; • väärtustab selgroogseid loomi eluslooduse olulise osana; • koostab infoallikate abil etteantud piirkonna iseloomustuse. 	
<p>Mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid</p>	
<p>Bakterid.</p> <p>Bakterite ja algloomade põhitunnuste võrdlus loomade ning taimedega.</p> <p>Vabalt elavate ja parasiitse eluviisiga mikroorganismide levik ning tähtsus.</p> <p>Bakterite aeroobne ja anaeroobne eluviis ning parasitism.</p>	

<p>Käärimiseks vajalikud tingimused.</p> <p>Bakterite paljunemine ja levik.</p> <p>Bakterhaigustesse nakatumine ja haiguste vältimine.</p> <p>Bakterite osa looduses ja inimtegevuses.</p>	
<p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bakterite leviku hindamine bakterikultuuri kasvatamisega. 2. Bakterite elutegevust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga 	
<p>Viirused.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viiruste ehituslik ja talitluslik eripära. • Viirustega nakatumine, peiteaeg, haigestumine ja tervenemine 	
<p>Mikroorganismidega seotud elukutsed.</p>	
<p>Põhimõisted: bakter, algloom, viirus, pulseeriv vakuool, silmtäpp, pooldumine, aeroobne eluviis,</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • võrdleb bakterite ja algloomade ehitust loomade ja taimedega ning viiruste ehituslikku eripära rakulise ehitusega; • selgitab bakterite ja algloomade levikut erinevates elupaikades, sh aeroobses ja anaeroobses keskkonnas; • analüüsib ning selgitab bakterite ja algloomade tähtsust looduses ning inimtegevuses; • selgitab toidu bakteriaalse riknemise eest kaitsmise viise; • hindab kiire paljunemise ja püsieoste moodustumise olulisust bakterite levikul; • teab, kuidas vältida inimese sagedasemaid bakter- ja viirushaigusi, ning väärtustab tervislikke eluviise; • selgitab mikroorganismidega seotud elukutseid; • väärtustab bakterite tähtsust looduses ja inimese elus. 	
<p>Ökoloogia ja keskkonnakaitse</p>	
<p>Organismide jaotamine liikidesse.</p>	

<p>Populatsioonide, ökosüsteemi ja biosfääri struktuur.</p> <p>Looduslik tasakaal.</p>	
<p>Eluta ja eluslooduse tegurid (ökoloogilised tegurid) ning nende mõju eri organismirühmadele.</p>	
<p>Biomassi juurdekasvu püramiidi moodustumine ning toiduahela lülide arvukuse leidmine.</p>	
<p>Inimmõju populatsioonidele ja ökosüsteemidele.</p> <p>Bioloogilise mitmekesisuse tähtsus.</p> <p>Liigi- ja elupaigakaitse Eestis.</p> <p>Inimtegevus keskkonnaprobleemide lahendamisel.</p>	<p>IKT: http://www.zbi.ee/punane/liigid/selgrootud.html; http://www.zbi.ee/punane/liigid/selgroogsed.html ; http://bio.edu.ee/matk/ klassiruumiväline õpe: õppetunnid erinevate ökosüsteemide õppimiseks loodusõpetus, geograafia: kompleksarvestus Harku metsa õpperajal</p>
<p>Põhimõisted: liik, populatsioon, levila, ökosüsteem, kooslus, eluta looduse tegurid, eluslooduse tegurid, aineringe, konkurents, looduslik tasakaal, keskkonnaprobleemid, looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus, biosfäär.</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab populatsioonide, liikide, ökosüsteemide ja biosfääri struktuuri ning toob selle kohta näiteid; • selgitab loodusliku tasakaalu kujunemist ökosüsteemides, hindab inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju populatsioonide ja ökosüsteemide muutumisele ning võimalusi lahendada keskkonnaprobleeme; • analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot ökoloogiliste tegurite mõju kohta organismide arvukusele; • hindab liigisisese ja liikidevahelise konkurentsi tähtsust loomade ning taimede näitel; • lahendab biomassi püramiidi ülesandeid; • lahendab bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud dilemmaprobleeme; • väärtustab bioloogilist mitmekesisust ning suhtub vastutustundlikult ja säästvalt erinevatesse ökosüsteemidesse ning elupaikadesse. 	
<p>Inimese elundkonnad</p>	<p>koostöö</p>
<p>Inimese elundkondade põhiülesanded.</p>	
<p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine.</p> <p>Loomsete kudede ehituse võrdlemine mikroskoobiga</p> <p>http://koolipsyh.weebly.com/animatsioonid.htm</p> <p>↓</p>	<p>IKT rakendamine: teematiliste esitluste koostamine, mõistekaart ja nende kasutamine alateemade juures</p> <p>Klassiruumiväline õpe: Eesti tervishoiuuseumi külastus</p>
<p>Nahk.</p> <p>Naha ehitus ja ülesanded infovahetuses väliskeskkonnaga.</p>	
<p>Põhimõisted: tugi- ja liikumiselundkond, seedeelundkond, närvisüsteem, vereringe, hingamiselundkond, erituseelundkond, suguelundkond, nahk</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • seostab inimese elundkondi nende põhiülesannetega; • selgitab naha ülesandeid; 	

<ul style="list-style-type: none"> • analüüsib naha ehituse ja talitluse kooskõla kompimis-, kaitse-, termoregulatsiooni- ja eritusfunktsiooni täites; • väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi. 	
Luud ja lihased	
Luude ja lihaste osa inimese ning teiste selgroogsete loomade tugi- ja liikumiselundkonnas.	
Luustik. Luude ehituslikud iseärasused. Luudevaheliste ühenduste tüübid ja tähtsus.	
Inimese luustiku võrdlus teiste selgroogsete loomadega.	
Lihased. Lihaste ehituse ja talitluse kooskõla. Luu- ja lihaskoe mikroskoopiline ehitus ning selle seos talitlusega.	
Praktilised tööd ja IKT rakendamine Uurimuslik töö lihasväsimuse tekke ja treenituse seosest.	
Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Luumurdude, lihasvenituste ja -rebendite olemus ning tekkepõhjused.	
Põhimõisted: toes, luu, lihas, liiges. Õpitulemused: <ul style="list-style-type: none"> • eristab joonisel või mudelil inimese skeleti peamisi luid ning lihaseid; • võrdleb imetaja, linnu, kahepaikse, roomaja ja kala luustikku; • seostab luude ja lihaste ehitust ning talitlust; • selgitab luudevaheliste ühenduste tüüpe ja toob nende kohta näiteid; • võrdleb sile-, vööt- ja südamelihaste ehitust ning talitlust; • selgitab luumurru ning lihase venituse ja rebendi olemust ning nende tekkepõhjust; • analüüsib treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale; • peab oluliseks enda tervislikku trennimist. 	
Vereringeelundkond	
Südame ning suure ja väikese vereringe osa inimese aine- ja energiavahetuses. Inimese ja teiste imetajate vereringeelundkonna erisused võrreldes teiste selgroogsete loomadega. Erinevate veresoonte ehituslik ja talitluslik seos.	
Praktilised tööd ja IKT rakendamine Uurimuslik töö füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule http://mudelid.5dvision.ee/	
Veri. Vere koostisosade ülesanded.	

<p>Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus.</p> <p>Immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS.</p>	
<p>Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Südamelihase ala- ja ülekoormuse tagajärjed.</p> <p>Veresoonte lupjumise ning kõrge ja madala vererõhu põhjused ja tagajärjed.</p>	
<p>Põhimõisted: veresoon, arter, veen, kapillaar, arteriaalne veri, venoosne veri, vererõhk, elektrokardiogramm, hemoglobiin, punane vererakk, valge vererakk, vereliistak, vereplasma, hüübimine, lümf, lümfisõlm, antikeha, immuunsus, immuunsüsteem, HIV, AIDS.</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib inimese vereringeelundkonna jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel elundkonna talitlust; • seostab erinevate veresoonte ja vere koostisosade ehituslikku eripära nende talitlusega; • selgitab viiruste põhjustatud muutusi raku elutegevuses ning immuunsüsteemi osa bakter ja viirushaiguste tõkestamisel ning neist tervenemisel; • väärtustab tervislikke eluviise, mis väldivad HIViga nakatumist; • selgitab treeningu mõju vereringeelundkonnale; • seostab inimese sagedasemaid südame- ja veresoonkonnahaigusi nende tekkepõhjustega; • väärtustab südant, vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat ning säästvat eluviisi. 	
<p>Seedimine ja eritamine</p>	
<p>Inimese seedeelundkonna ehitus ja talitus.</p> <p>Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid.</p> <p>Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed.</p>	
<p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine praktilise tööga või arvutimudeliga. 2. Isikliku toitumisharjumuse analüüs http://www.ampser.ee/ 	
<p>Eritamine.</p> <p>Neerude üldine tööpõhimõtte vere püsiva koostise tagamisel.</p> <p>Kopsude, naha ja soolestiku eritamises.</p>	
<p>Põhimõisted: ensüüm, vitamiin, sülg, maks, sapp, peensool, jämesool, neer, uriin.</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koostab ja analüüsib seedeelundkonna ehituse jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist; • selgitab valkude, rasvade, süsivesikute, vitamiinide, mineraalainete ja vee ülesandeid inimorganismis ning nende üle- või alatarbimisega kaasnevaid probleeme; • hindab neerude, kopsude, naha ja soolestiku osa jääkainete eritamisel; • järgib tervisliku toitumise põhimõtteid. 	
<p>Hingamine</p>	

<p>Hingamiselundkonna ehituse ja talitluse seos.</p> <p>Sisse- ja väljahingatava õhu koostise võrdlus.</p> <p>Hapniku ülesanne rakkudes. Organismi hapnikuvajadust määravad tegurid ja hingamise regulatsioon.</p>	
<p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine</p> <p>Praktilise töö või arvutimudeliga kopsumahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine</p>	
<p>Treeningu mõju hingamiselundkonnale.</p> <p>Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine.</p>	
<p>Põhimõisted: hingetoru, kopsutoru, kopsusomp, hingamiskeskus, rakuhingamine</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib hingamiselundkonna ehituse ja talitluse kooskõla; • koostab ning analüüsib jooniseid ja skeeme hingamiselundkonna ehitusest ning sisse- ja väljahingatava õhu koostisest ning selgitab nende alusel hingamise olemust; • analüüsib treeningu mõju hingamiselundkonnale; • selgitab hingamiselundite levinumate haiguste tekkepõhjust ja haiguste vältimise võimalusi; • suhtub vastutustundlikult oma hingamiselundkonna tervisesse. 	
<p>Talitluse regulatsioon</p>	
<p>Kesk- ja piirdenärvisüsteemi ehitus ning ülesanded</p> <p>Närviraku ehitus ja raku osade ülesanded.</p> <p>Refleksikaare ehitus ja talitus.</p> <p>Närvisüsteemi tervishoid.</p>	
<p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uurimuslik töö reaktsioonikiirust mõjutavate tegurite määramiseks ja õpilaste reaktsioonikiiruste võrdlemiseks. 2. Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga http://mudelid.5dvision.ee/ 	
<p>Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded.</p>	
<p>Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel.</p>	
<p>Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.</p>	
<p>Põhimõisted: peaaaju, seljaaju, närv, närvirakk, retseptor, närviimpulss, dendriit, neuriit, refleks, sisenõrenäärmed, hormoon.</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab kesk- ja piirdenärvisüsteemi põhiülesandeid; • seostab närviraku ehitust selle talitlusega; • koostab ja analüüsib refleksikaare skeeme ning selgitab nende alusel selle talitlust; • seostab erinevaid sisenõrenäärmeid nende toodetavate hormoonidega; • kirjeldab hormoonide ülesandeid ja toob nende kohta näiteid; • selgitab närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis; 	

<ul style="list-style-type: none"> • suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse. 	
Infovahetus väliskeskkonnaga	
Silma ehituse ja talitluse seos Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine.	
Praktilised tööd ja IKT rakendamine <ol style="list-style-type: none"> 1. Uurimuslik töö meeleelundite tundlikkuse määramiseks http://mudelid.5dvision.ee/ 2. Nägemisaistingu tekke ja kuulmise uurimine arvutimudeliga 	
Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine.	
Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed.	
<p>Põhimõisted: pupill, lääts, võrkkest, vikerkest, kollatähn, kepik, kolvike, lühinägevus, kaugelenägevus, väliskõrv, keskkõrv, sisekõrv, kõrvalest, trummikile, kuulmeluud, kuulmetõri, tigu, poolringkanalid</p> <p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib silma osade ja suuraju nägemiskeskuse koostööd nägemisaistingu tekkimisel ning tõlgendamisel; • selgitab kaug- ja lühinägelikkuse tekkepõhjust ning nägemishäirete vältimise ja korrigeerimise viise; • seostab kõrva ehitust kuulmis- ja tasakaalumeelega; • võrdleb ning seostab haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehitust ning talitlust; • väärtustab meeleelundeid säästvat eluviisi. 	